

«Професійна етика юриста», закон України «про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України».

Четверта тема «Ефективна комунікація» містить такі питання: «Спілкування. Основні відомості та особливості»; «Види професійного спілкування в поліції»; «Техніки та структура професійного спілкування поліцейських»; «Вербальні та невербальні засоби спілкування»; «Основні принципи партнерства поліції та засобів масової інформації». Для цієї теми використав підручники В. І. Розова «Комунікативна підготовка співробітників правоохоронних органів», В. Ф. Іванова та В. Є. Сердюка «Журналістська етика», Н. О. Стебліної «Етика у сфері соціальних комунікацій», Пам'ятку працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських І. В. Клименко, Д. В. Швеця, О. О. Євдокімової, Я. С.Посохової та методичний матеріал «Ефективна комунікація»; наукову публікацію В. В. Литвин «Професійне спілкування патрульних поліцейських із різними категоріями громадян».

Висвітлено ключові правила комунікативної стратегії поліцейського. Сформульовано основні положення, на яких повинна ґрунтуватись мовна поведінка поліцейського під час виконання ним службових обов'язків, основні принципи партнерства поліції та засобів масової інформації.

На завершення зазначу, що курс вийшов дуже діалогічним, завдяки практичним заняттям з одного боку та завдяки гостроті обговорюваних проблем - з іншого.

Висновок. Отже, потрібно приділити ще більше уваги розгляду професійної етиці, навести ще більше прикладів досліджень, які можна застосувати з точки зору відповідності етичним нормам, а в цілому спроба викладання цього курсу бачиться мені скоріше вдалою, що, звичайно, не означає, що потрібно зупинитися у нашому бажанні досягти найкращого.

Одержано 16.11.2020

УДК 821.162.1

Ігор Віталійович ЧОРНИЙ,

доктор філологічних наук, професор,

завідувач кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6079-1746>

ПОКАЗ ПРЕДСТАВНИКІВ ЗЛОЧИННОГО СВІТУ В ІСТОРИЧНИХ ДЕТЕКТИВАХ РІЧАРДА ЦВІРЛЕЯ

Однією з проблем, які постають перед авторами детективної прози, є питання щодо показу представників злочинного світу. Зазвичай це негативні персонажі, які діють поза межами закону, знаходяться у протистоянні з правоохоронцями/сищиками, вступаючи у гострий конфлікт з нормами суспільного життя та моралі. Проте бувають і винятки, коли зображені письменником злочинці викликають в читача певну симпатію, мимоволі слугуючи силам добра, допомагаючи вартовим закону розплутувати деякі кримінальні загадки.

У такому ключі вирішує зазначену проблему й сучасний польський письменник Річард Цвірлей, у творчому доробку якого налічується 25 детективних романів, що складають 3 цикли. Один із цих циклів присвячений сучасності, а два інших належать до досить популярного різновиду кримінального жанру – історичного детективу (або ж ретродетективу). Події першого з них, героями якого є польські міліціонери, відбуваються у буремні для Польщі 80-і роки ХХ століття, а дія іншого, головним героєм якого є комісар поліції з Познані Антон Фішер, охоплюють хронологічний відтинок з 20-х до середини 30-х років ХХ століття. Цей останній цикл налічує п'ять романів: «Там тобі буде краще» (2015), «Тільки мертві знають» (2017), «Вже нікого не чути» (2018), «Піду твоїми слідами» (2019) і «Заспівай мені коліскову» (2020). Практично в кожному з них серед центральних персонажів зустрічається «добрий злодій» Анатоль (Толек) Грубинський, який стоїть на чолі невеликого угруповання, що так або інакше допомагає поліції розкривати злочини і карати злочинців.

Уперше ми зустрічаємося з Толеком та його друзями братами Казмерчаками у романі «Там тобі буде краще», події якого відбуваються в 1924 році. Грубинський, що стає випадковим свідком убивства, пристає на пропозицію комісара Фішера допомогти у затриманні кривавого маніяка. У зображенні Цвірлея цей персонаж вийшов досить симпатичним, що зазначили читачі й критика. Толек непоганий зовні, людина щирої вдачі, щедрий і добрий. Він бере під захист юну повію Кшисю, якій загрожує маніяк. У автора прослідковується двоїсте ставлення до свого персонажа. Він не приховує від читача негативних рис Толека. Так, той є квартирним злодієм, майстром злому. Проте користується певним «кодексом честі». Ніколи не грабує бідних людей, не вимітає усі речі з однієї оселі і, головне, нікого не вбиває.

Поведінку Грубинського письменник пояснює соціальним становищем тогочасного польського суспільства і зокрема Познані. Нещодавно закінчилась Перша світова війна, після якої ця місцевість пережила ще два воєнних конфлікти: великопольське повстання, внаслідок якого Познань увійшла до складу Польщі, а також «більшовицьку» війну, після перемоги у якій, власне, і постала Польська держава. Гіперінфляція, безробіття, голод поставили познаняків у важкі умови виживання. Не дивно, що деяка частина молодих і здорових чоловіків, які повернулися з фронту, вимушена була стати на злочинний шлях. Так само, як і Толек, прийшли у «професію» злодіїв і незмінні спільники Грубинського брати Казмерчаки.

Змальовуючи взаємини злодюг і правоохоронців, Цвірлей показує їх досить складними. Поліція почасти заплющує очі на справи Толека й Казмерчаків. З одного боку, підкреслює письменник, Грубинський є досить спритним і вдалим злодієм. Його нікому з правоохоронців ніколи не вдавалось спіймати на гарячому. Відтак правоохоронці просто не порушують проти нього кримінальні справи, знаючи, що вони обов'язково розваляться. З іншого боку, Анатоль неодноразово робив поліції значні послуги, чим заслужив деяку «поблажливість» з боку Фішера та його колег. Ще одним фактором, про який пише романіст, є злочинне злиття поліції й криміналітету, коли дехто з поліцейських співпрацює зі злодіями, даючи їм інформацію щодо «цікавих» об'єктів і отримуючи за це свій відсоток з нагробованого (Вробель у романі «Вже нікого не чути»).

Є ще один важливий аспект, який стосується не стільки моральної, скільки законодавчої царини. Комісар Фішер та його колеги використовують злодіїв у тих ситуаціях, де вони самі не мають законних повноважень. Грубинський з Казмерчаками можуть застосовувати у пошуках істини такі методи, що неприйнятні для правоохоронців, які бояться заплямувати честь мундира: викрадення свідків і застосування силових методів дізнання, фальшування доказів тощо. І головне проблема покарання злочинців. Цвірлей змальовує такі ситуації, за яких злочинець може залишитися непокараним. Офіційна поліція безсила проти власних негідних співробітників, розголос щодо злочинів котрих може нашкодити іміджу правоохоронних органів. У таких випадках на допомогу приходять Анатоль зі своїми друзями (страда Сіверського у романі «Там тобі буде краще»).

Якщо брати Казмерчаки переважно статичні персонажі, то Толека Грубинського показано в розвитку. Він пройшов значний шлях від звичайного мілкого крадія до людини статечної, що кликає довіру в поліції та військової розвідки, якій доручаються досить делікатні справи (забезпечення успіху перемовин Фішера з Гітлером у романі «Вже нікого не чути»). Показана трансформація і людських якостей персонажа. З хлопця, який допоміг юній повії врятуватись від зазіхань офіцера поліції, Анатоль перетворюється на майже добропорядного сім'янина, люблячого батька двох дітей. Цикл наразі продовжується, тому не виключені ще більш разючі зміни долі «симпатичного злодія» з Познані.

Висновок. Таким чином, ми бачимо, що злодії в історичних детективах Річарда Цвірлея з циклу про комісара Антона Фішера відіграють важливу роль. Деякі персонажі поряд з головним героєм цього книжкового серіалу можуть вважатись центральними, виконуючи важливу сюжетотворюючу роль.

Список бібліографічних посилань

1. Świrlej R. Tam ci będzie lepiej. Poznań : Wydawnictwo Czwarta Strona – Grupa Wydawnictwa Poznańskiego, 2015. 552 s.

2. Świrlej R. Tylko umarli wiedzą. Poznań : Wydawnictwo Czwarta Strona – Grupa Wydawnictwa Poznańskiego, 2017. 520 s.

3. Świrlej R. Już nikogo nie słychać. Poznań : Wydawnictwo Czwarta Strona – Grupa Wydawnictwa Poznańskiego, 2018. 512 s.

Одержано 12.11.2020

УДК 349.2

Олена Василівна ЧОРНОУС,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1475-7990>

ДО ПИТАННЯ ПРО ЕЛЕКТРОННІ ТРУДОВІ КНИЖКИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Трудова книжка працівника й досі, відповідно до чинного законодавства, залишається основним документом про його трудову діяльність.

Нагадаємо, основні правила, пов'язані з порядком ведення трудових книжок, їх зберіганням, виготовленням, постачанням і обліком, регулюються Інструкцією про порядок ведення трудових книжок працівників, затвердженою наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України N 58 від 29 липня 1993 р., а також Кодексом законів про працю України та постановою Кабінету Міністрів України «Про трудові книжки працівників» N 301 від 27 квітня 1993 р.

Так, заповнення трудової книжки вперше провадиться власником або уповноваженим ним органом не пізніше тижневого строку з дня прийняття на роботу. До них заносяться відомості про роботу, заохочення, а також нагороди за успіхи в роботі, проте завжди існує так званий людський фактор, а від допущення помилок ніхто не застрахований. У разі виявлення внесення неточних або неправильних записів до трудової книжки чи в разі зміни ним прізвища, імені, по батькові та дати народження або зміни назви структурного підрозділу організації чи назви самої організації до трудової книжки працівника повинні бути внесені відповідні зміни або виправлення. Слід зауважити, що при влаштуванні на роботу працівники зобов'язані подавати трудову книжку, оформлену в установленому порядку.

Однак, цифровізація змінює й таку консервативну сферу як оформлення трудових відносин. А паперові трудові книжки, які десятиліттями слугували громадянам України та колишнього СРСР відходять на другий план, поступаючись у новому столітті електронним трудовим книжкам. У листопаді 2019 року Кабінет міністрів України схвалив проект закону про переведення трудових книжок в цифровий формат і вніс його на розгляд Верховної Ради. У Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України пояснили, що електронна трудова книжка має захистити працівника від «маніпуляцій» роботодавця.

За ухвалення в першому читанні проекту закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі» (№ 3623) проголосували 283 народних депутатів.

Законопроектом передбачено запровадження обліку трудової діяльності працівника в електронній формі, а також законодавче врегулювання питання автоматичного призначення пенсії за віком через особистий електронний кабінет на веб-порталі електронних послуг Пенсійного фонду України. Фактично законопроект пропонує скасувати паперові трудові книжки з метою, щоб вся інформація про роботу зберігалася в електронному вигляді — в Державному реєстрі обов'язкового соціального страхування, яким відає Пенсійний фонд України.

Незважаючи на те, що законопроект передбачає доволі тривалий перехідний період — 5 років, однак судячи з тексту документа, слід відмітити, що досить велика кількість нововведень можуть набуті чинності відразу після ухвалення закону. Пропонуємо зупинитись на деяких із них.